

Samgongan eigur at leggja frá sær!

Hvørt mansbarn í Føroyum skyldar nú 60.000 krónur

Tað verður ikki tespiligt at taka við aftaná eitt stýri, sum við faldaðum hondum hevur latið skuldina vaksa úr 870 mió. kr. upp um 3000 mió. kr. — ella 60.000 kr. í meðal pr. íbúgva.

Hetta segði formaður javnaðarfloksins, Atli Dam, á tingi hósðagin, tá figgjarlógin varð til endaliga viðgerð. Vit prenta í dag og týsdagin røðuna, sum Atli Dam helt í samband við viðgerðina:



Atli Dam:— Tað eru umstøður at bota viðurskifti teirra ungu munandi meira enn samgongan ætlar

Minnilutin (Atli P. Dam) førir fram:

Figgjarlógin 1980/81 javnvegaði sambært landskassaroknskapinum við 693 mió. kr., meðan figgjarlógin 1984/85 kemur at javnvega við 1.435—1.450 mió. kr. T.v.s. at tað hevur eydnast »spárlandsstýrinum« hetta valskeldi at meira enn tvífalda tær upphæddir, tiknar verða frá skattgjalдарum og brúkarum.

Landskassans inntøkur svara nú snøgt sagt til alt útflutningsvirðið, sum í fjór var 1.550 mió. kr., soleiðis at samfelagið verður ríkið við donsku statstilskotunum, úttanlandslánum og »multiplikator-effektini« av hesum og útflutninginum.

Verður so hugsað um, at inntøkur landskassans verða tiknar av reallønnum, sum eru nógv skerdar somu fyra árin, er ikki lógð, at borgarin kennir tað økta skatta- og tolltrýstið sera nivandi.

Kendi borgarin afturfyrir, at honum beyðst eitt økt tænastustøði og/ella at landskassin var konsolideraður, soleiðis at hann framvegis betri orkar at standa ímóti og betur kann nøkta tey krøv, eitt nú hevdsvinnar settir, so kundi hann kanska vónað at nakað rúmkaðist aftur hjá honum so við og við. Men so leingi stýri okkara er samansett sum tað er, er tvørturímóti væntandi, at skeiva gongdin heldur fram við skjótari og skjótari ferð.

Eitt stýri, sum ongandið orkar at stiga úr rossasporum í broyting og útbýgging av samfelagnum, kann ikki fremja ta nýskapen og endurnýgging.

sum skal til, skal samfelagið kunna framleiða seg burturur til tronga, lánsbyrðan og hallið mótvægis úrheiminum setir okkum í, i væntan hevur borgarin ti bert ein landskassa, ið stóðugt bólgjar av tómgangskrónum, meðan neyðug nýskapan verður kóvd í samgonguklandri ella »nysseliga« pakkað inn í pakkar, sum ongan áhuga hava fyrr enn »komandi jóla«.

Tá samfelagsá hugamálini soleiðis verða innlæst í ymsum pakkum við eitt nú tretivu skipum, trimum bergholum, fyriruni ella byrðu til ávisan samfelagsból, familju ella einstakling, einum studentaskúla ella eini orkuútbýgging, so er bert vinnuligt vónloysi í væntu.

Eini meginorðir til bólgjanina av figgjarlógini var hugmóð landsstýrisins og figgjarlógarmálaráðharrans, tá »busjett-eringin« varð broytt soleiðis, at stovnarir í forhond skuldu innrokna allar hækkingar, teir kundu finna uppá ella hugsa sær, ti eftirjattan bleiv eingin — eykafiggjarlógin skuldi takast av — ti ráddi um hjá stovnunum at leggja væl upp fyri.

Men sjálvandi kom á hvørjum ári ein eykafiggjarlóg nærum eins stór og vanligt, t.v.s. 100-120 mió. kr.

Áður vórðu lagdar teppar figgjarætlanir, sum vórðu eftirjavnaðar við eykafiggjarlóg, men samanlagt vóru karmarnir trengi og tamarhaldið ti alt í alt betri.

Á fyriliggjandi figgjarlóg er mannagongdin nú aftur broytt, lónarvækst-

urin er ikki iroknaður, og torir samgongan sostatt ikki at sýna allar avleiðingarnar av hugmóðini í 1982. Men tær 30 milliónirnar, sum resta i til lónir, verða so eini komandi samgongu at ábyrgjast í eykafiggjarlógini 1984/85.

Eitt fyrirbrigdi, sum hevur eykent figgjarlógartosið — ella eykafiggjarlógartosið — seinastu trý árin, eru tey stóru »avlop«, samgongan hevur reypað av mótvægis hallinum uppá 20 mió. kr. í 1980/81.

Hendan talan hevur bert týðning, um gjørt verður greitt, hvørjar fortreytir liggja undir henni. Veruleikin er, at landsstýrið og samgongan hava groft undirbusjettar inntøkurnar nú í trý ár. Harvið eru fingin til vega nokur óverulig — fiktiv — avlopstól. Í veruleikanum hava hesi avlop hvørt ár verið nýtt í forhond. Men til tess at avduka hetta, er neyðugt at hava i huga skipanina við grunnum, landsstýrið brúkar burturúr úttan at hetta i fyrstu syftu sæst á figgjarlógini. Haraftrat skal havast i huga, lánini, landsstýrið letur ymsar stovnar upptaka, istaðin fyri at jatta teim pening yvir figgjarlógina.

Tað, sum sostatt eyðkennir figgjarpolitikk in hjá sitandi samgongu er, at ein fjallir tey pyntaðu líkini á lógini við »kammuflassju« samstundis sum gullkálvansurin verður tráddur harðliga og harðmæltari enn fyrr.

Taka vit t.d. figgjarlógirnar seinastu trý árin og sammata samgonguuppskotini, meting minni-

lutans (Atli Dam) og tær veruligu inntøkurnar — t.v.s. tað, sum er lagt á borgaran — so er úrslitið hetta i mió. kr.

Samgonga	
1981/82	748
1982/83	944
1983/84	1.107

Atli Dam	
81/82	784
82/83	957
83/84	1.158

Verulig tøl	
81/82	844
82/83	1.001
83/84	1.210-1.240

Henda talvan sýnir, at so sum so er við figgjarlugu dómikraft samgongunnar, serliga tá lagt verður aftrat, at avlopini, verið skuldu, eru nýtt í forhond.

Harvið falla eisini skulsetingarnar móti javnaðarflokkinum fyri i uppskotum sínum at mæla til ovurnýtslu til jarðar, ti øll uppskot floksins hava liggj innafyrir karmin i figgjarlógarmeting minnilutans.

Uppskotini miðaðu sostatt ímóti at ávisa skilagóð endamál fyri avlopspeningi, istaðin fyri at lata hann renna burtur millum fingrar landsstýrisins. Frammanundan hevði jú alt tos um, at ov nógv varð kravt inn i tolli og skatti og tos um hækkingi skattatryst, verið sópað av borðinum.

Á fyriliggjandi figgjarlóg er lagið hitt sama. Inntøkurnar eru aftur undirmettar meira enn 125 mió. kr., samstundis sum avlop ið frá 1983/84 ikki er tikið við á slíkan hátt, at t.d. lagt er i aftur teir grunnar utanfyri figgjarlógina, sum brúkt er úr ella ov litið lagt i, t.d.

eykagrunn ráfiskagrunnsins, húsalánsgrunnin, menningargrunnin, íbúðargrunnin og aðrar, har veitingarnar hava staðið við i árávis og sostatt eru inflationsminkaðar ár um ár.

Nýtslan i 1983/84 úr ráfiskagrunninum verður góðar 103 mió. kr. og úr eykagrunninum slakar 36 mió. kr. Av hesum 139 mió. kr. verða tær 31 mió. kr. at jatta á eykafiggjarlógini 1983/84, meðan eykagrunnurin — katastrofugrunnurin — missir 36+12=48 mió. kr., sum hann skuldi átt at staðið ímóti við um prisgongdin verður lakari, ella veiðunogdin pr. veiðueind minskar. At hesin peningur er burtur, má metast sera ábyrgdarleys figgjarstýring. Nú er samgongan i teirri hegnu stóðu, at okkara partur av tjóðbankaavlopinum verður einar 42 mió. kr., ella 37 mió. kr. meira enn roknað við, soleiðis at til hevði borið — við serligari samtykt um nýtsluna av hesum peningi — at lagt ein munandi part i aftur eykagrunnin, ið sjálvsagt eisini eigur at fáa serliga veiting i 1984/85, helst 12+13 mió. kr.

Talað hevur hugmóðiga verið um figgjarlóg 1984/85 úttan lánøkta, lóg ið mátti tað kenst og illa máttu orðini smakka i munni teirra, sum júst i hesum døgum royna at reisa eitt alment lán uppá 85 mió. kr. úttanlands, sum vegna Menningargrunn, Húsalánsgrunn, Telefonverk og aðrar almennar stovnar og grunnar helst skulu reisa annað slíkt, samstundis sum teir, sum vist á hava tómt ella háltómt fleiri

grunnar. Men her ber so til at fjala veruleikan fyríbils. Tørvandi fyriskipanarevni koma kortini at sýna seg i gjalds-javnahalli og úttanlandsskuld seinni.

Búskaparráðið metti i figgjarnevndini, at gjalds-javnahallið i 1984 lættliga kann gerast 700-800 mió. kr. og úttanlandsskuldin harvið meira enn 3.000 mió. kr. Tá verður avdukað, at eins og samgongan i sini heild hevur skúgvad flestu spurningar og vandamál frammanfyri sær, so skúgvur hon sín part av úttanlandsskuldini yvir á aðrar. Tað verður ikki tespiligt at taka við aftaná eitt stýri, sum við faldaðum hondum hevur latið skuldina vaksa úr 870 mió. kr. upp um 3.000 mió. kr. — ella 60.000 kr. i meðal pr. íbúgva.

Rímilgari hevði verið at vænta, at peningaríkilighetin hesi ár hevði verið nýtt til at bøtt um gjalds-javnahallið.

I inntøkueting minnilutans er tikið við, at partafelagsskatturin gevur 20 mió. kr. eyka og at skattur teirra, sum fyrstu ferð skatta og teirra, sum elingja skattaliv sitt við einum ári frádrigið munin millum seinasta aktiva skattaárið og skatting eftir grein 22 A gevur einar 24 mió. kr. eyka. Ti eru eisini umstøður at bota viðurskifti teirra ungu munandi meira enn samgongan ætlar, eitt nú yvir Húsalánsgrunnin, útbúgvingarstuðulin, serlig tiltøk móti ungdomsarbeiðsloysi og annað.

(Framhald)